

Fotobijlage

bij het eindverslag van de restauratie van de
gewelfschilderingen in de Laurenskerk van Alkmaar

2003 - 2011

HAAKMA WAGENAAR & VAN DEN BRINK

FOTOBIJLAGE

HAAKMA WAGENAAR EN VAN DEN BRINK
UTRECHT, 22 FEBRUARI 2012

Afbeelding 1: Tekening van vak 2 in de maak, schaal 1 : 5.

Afbeelding 2: Vakken 7 en 9 (Hellekant) gedemonteerd. Gewelfhout in het zicht. WHW zet nieuwe meetlijnen uit om de op te zoeken spijkerposities in het gewelfhout exact te kunnen vastleggen.

Afbeelding 3: Edwin van den Brink demonteert vak 3.

Afbeelding 4: Vakken 6 en 8 (Hemelkant) gedemonteerd. Asfaltpapier uit 1941 nog aanwezig in vak 8.

Afbeelding 5: Asfaltpapier, boven in vak 8.

Afbeelding 6: Achterzijde van planken uit vak 4 met de aangespijkerde klampen er nog op (vergelijk met foto 14).

Afbeelding 7: Achterzijde van door houtrot aangetaste plank uit vak 4.

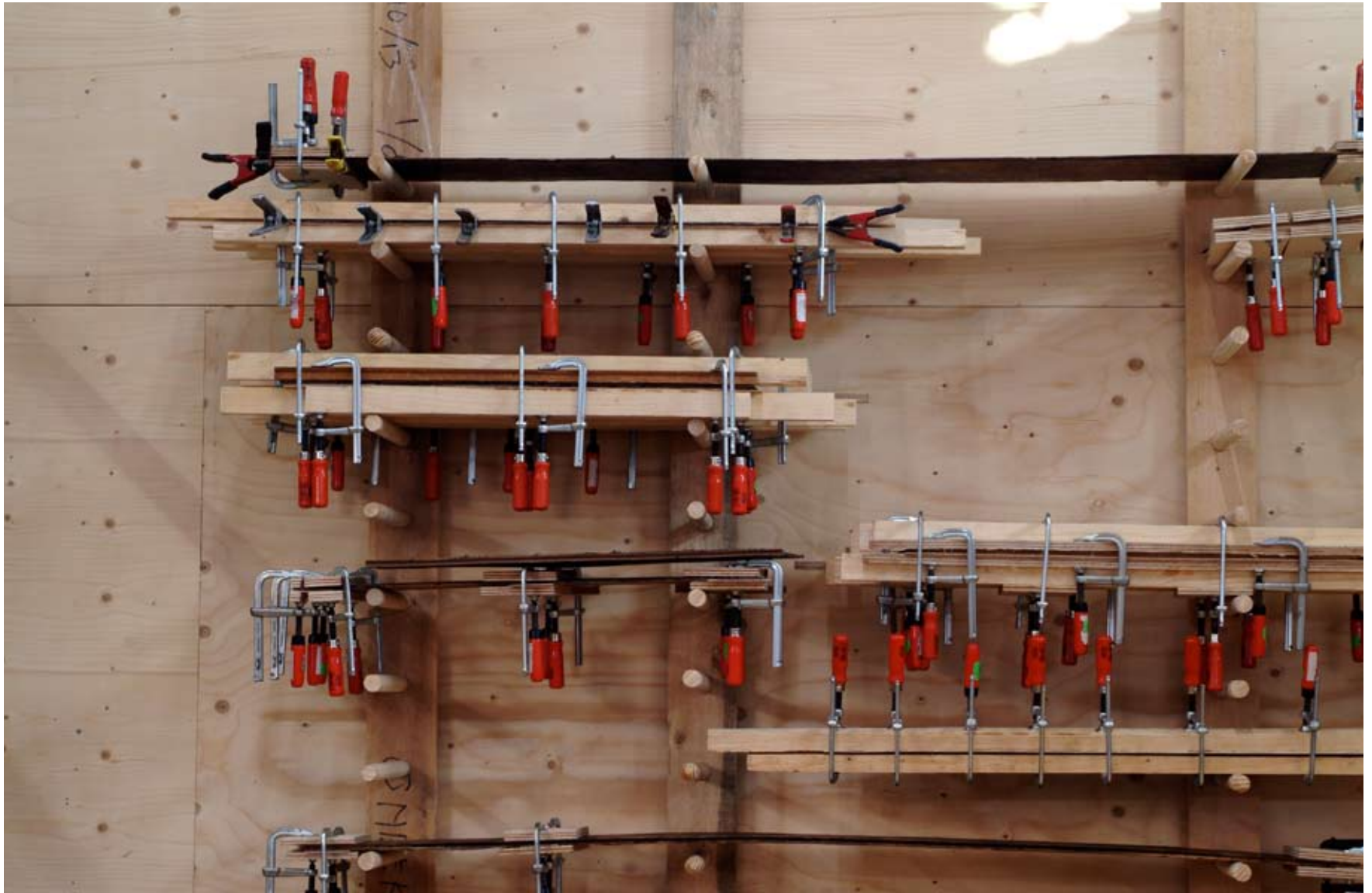

Afbeelding 8: Herstel van de achterkant van een aangetaste plank met ingelast stuk uit vak 4.

Afbeelding 9: Detail van de verzwakte planken uit vak 4.

Afbeelding 10: Herstelde planken in de houtklemmen, verlijming drogend op stokkenrek in het houtatelier.

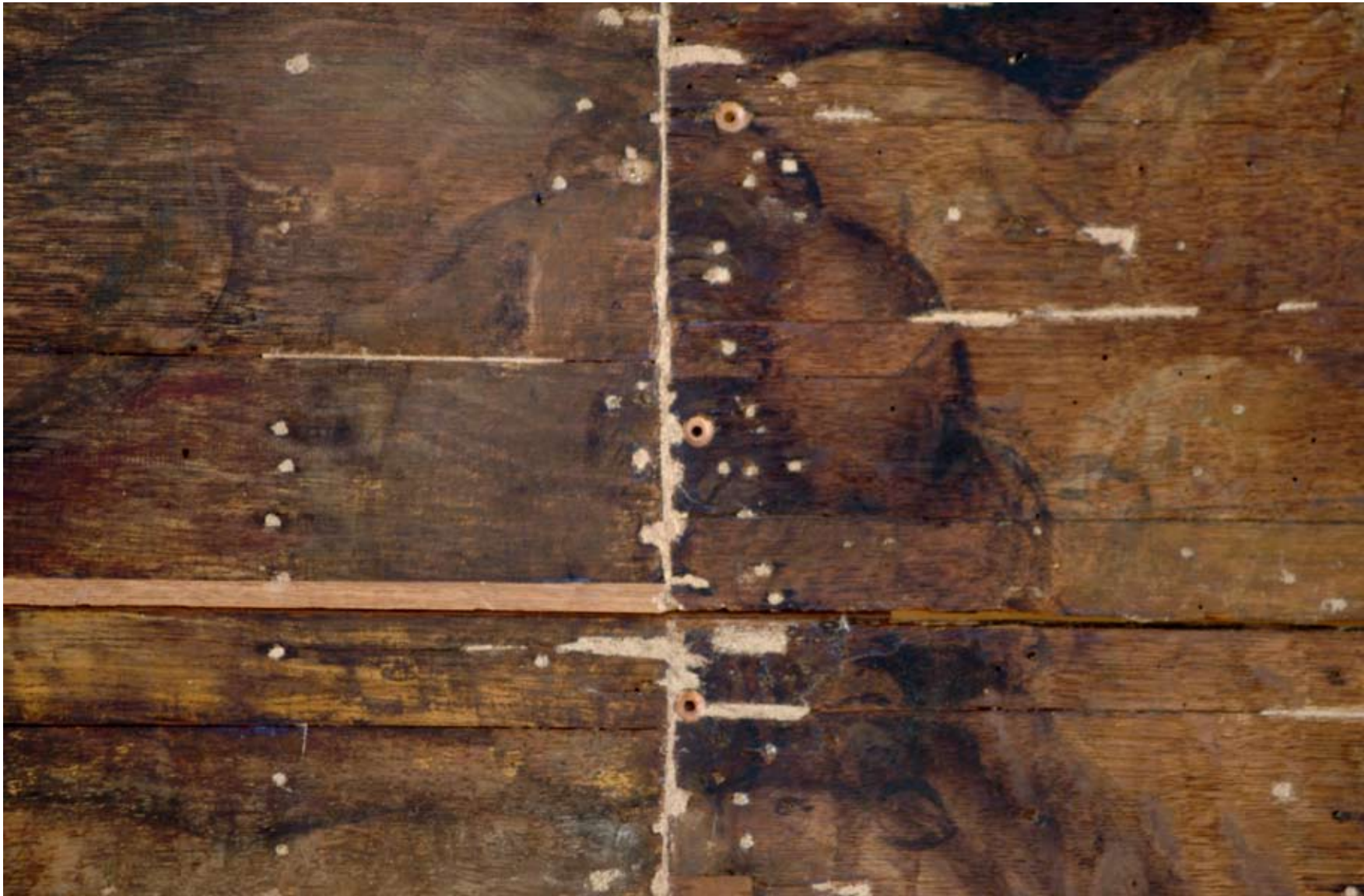
Afbeelding 11: Geheelde haakse breuk door gelaat van Johannes Evangelist uit vak 4.

Afbeelding 12: Haakse breuken in los fragment uit het transept.

Afbeelding 13: Detail uit vak 7 na herstel van alle planken. Rechts de oorspronkelijke planken, links de aangelaste stukken uit 1902.

Afbeelding 14: Strijklicht op detail van vak 4 bij omkijkende vrouw. Planken hersteld, inclusief messing en groef. Vernis nog niet afgenomen.

Afbeelding 15: Achterzijde van herstellende plank uit vak 7, met inzetstukken. De weggevreten gedeelten zijn weer opgevuld met zaagselplamuur.

Afbeelding 16: Achterzijde van uitgenomen vak 6, in het houtatelier opgesteld voor bestudering bij strijklicht.

Afbeelding 17: Doorboren van de schachtgaten in de vastgelijmde montageproppen.

Afbeelding 18: Detail uit vak 7, met oude vaanvulling onderin.

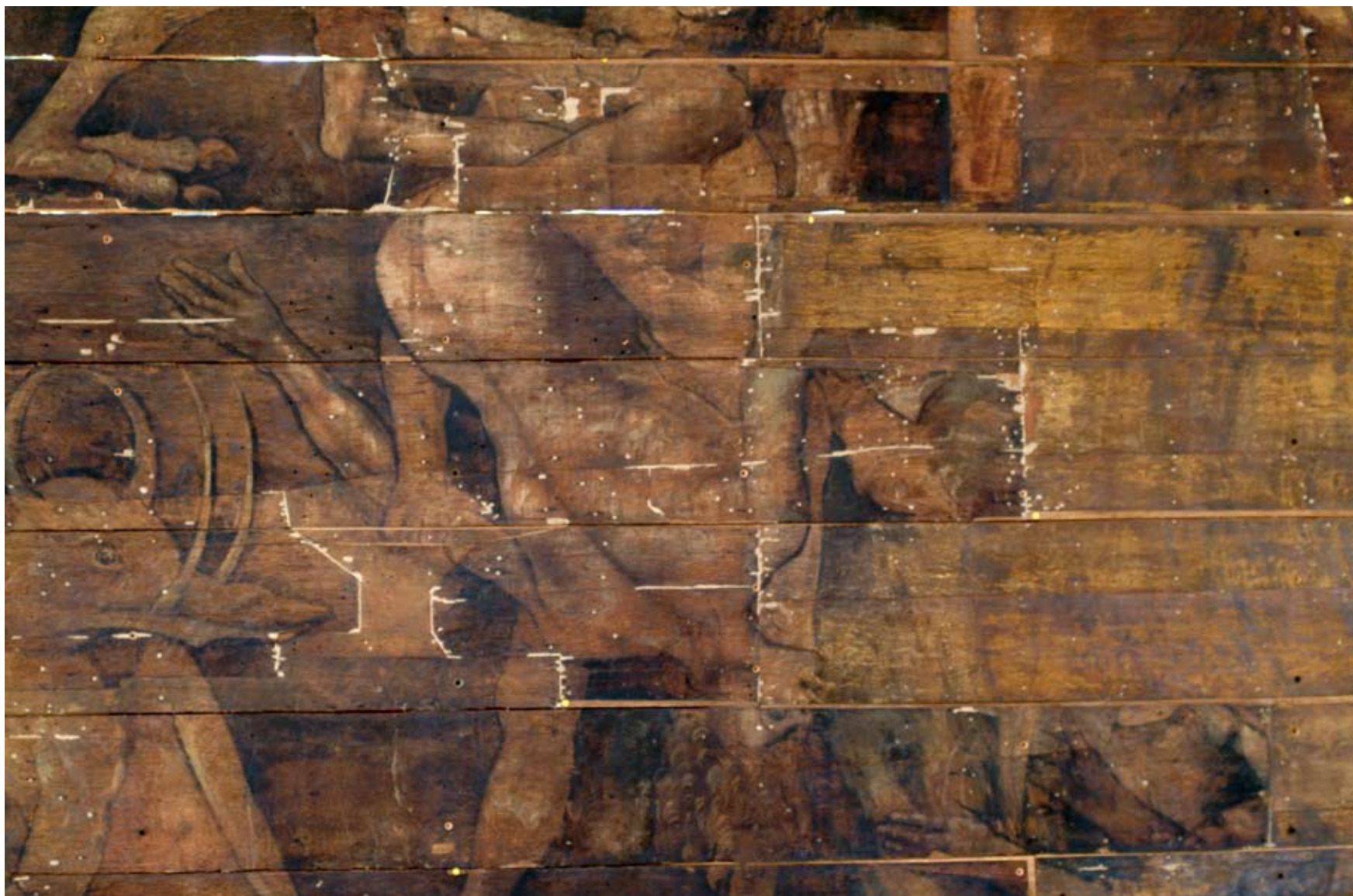

Afbeelding 19: Achterkant van hetzelfde stuk uit vak 7. Messing en groef hersteld, plankeinde aangevuld en extra geborgd met bamboepennen.

Afbeelding 20: Detail uit vak 7. Planken hersteld, vernis afgenomen. Dunselman's aanvulling op de in 1902 ingevoegde plank sluit niet meer aan op de voorstelling op de planken erboven en eronder in hun teruggevonden oorspronkelijke positie.

Afbeelding 21: Vak 7 met de Hel, na afname van de vernis op de bok geplaatst. Rechts van de ondersteboven gehouden verdoemde, de neus en andere vroeger niet herkende fragmenten van de Hellemond.

Afbeelding 22: Retoucheren hellevak Laatste Oordeel, Barbara Suzijn.

Afbeelding 23: Detail van vak 3 met aanvullende stukken aan de plankeinden.

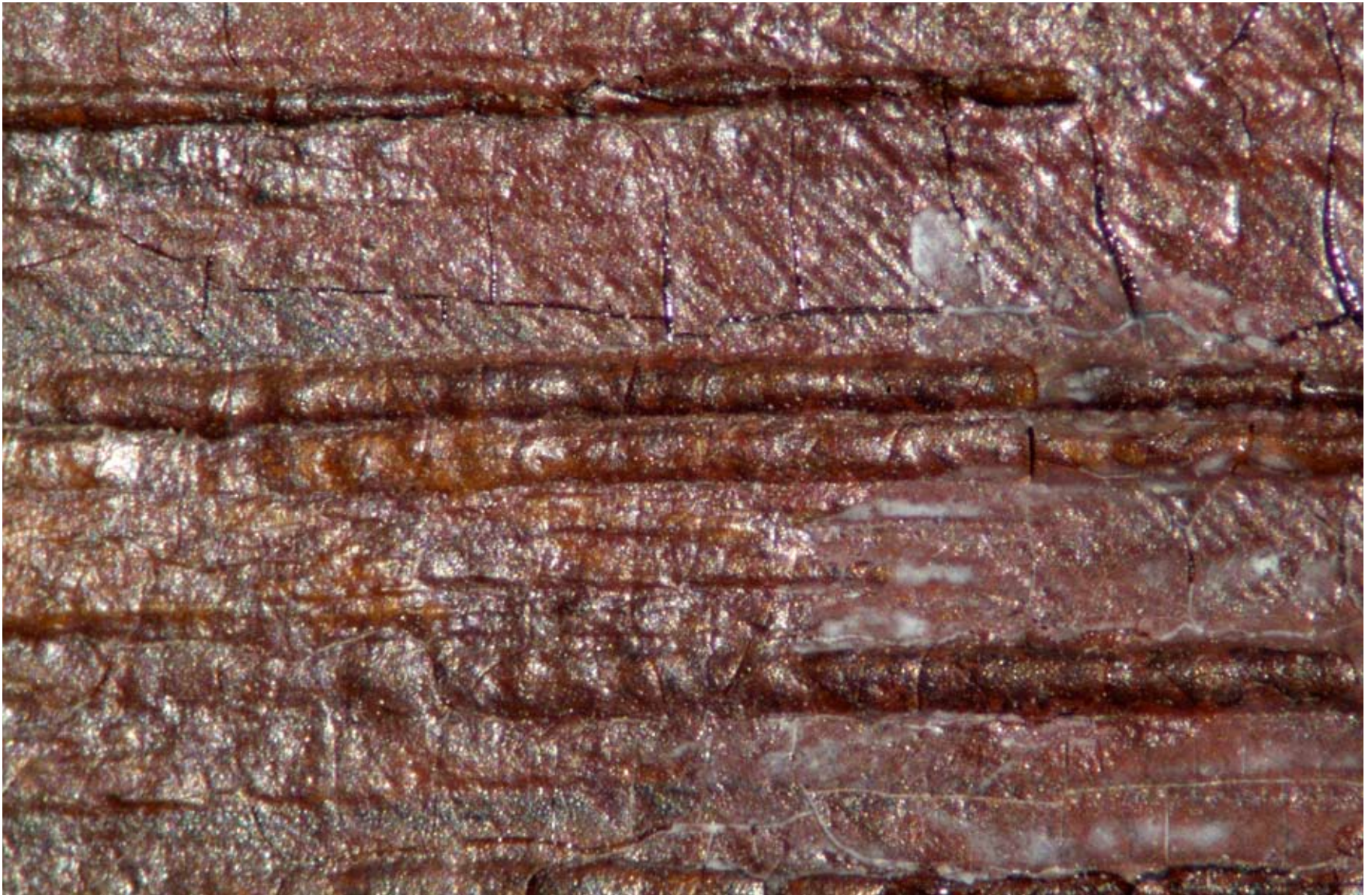
Afbeelding 24: Bazuinende engel in vak 3, nog niet geretoucheerd, maar als proef teruggeplaatst.

Afbeelding 25: Vak 4. Dij en kruis van omkijkende vrouw bij strijklicht.

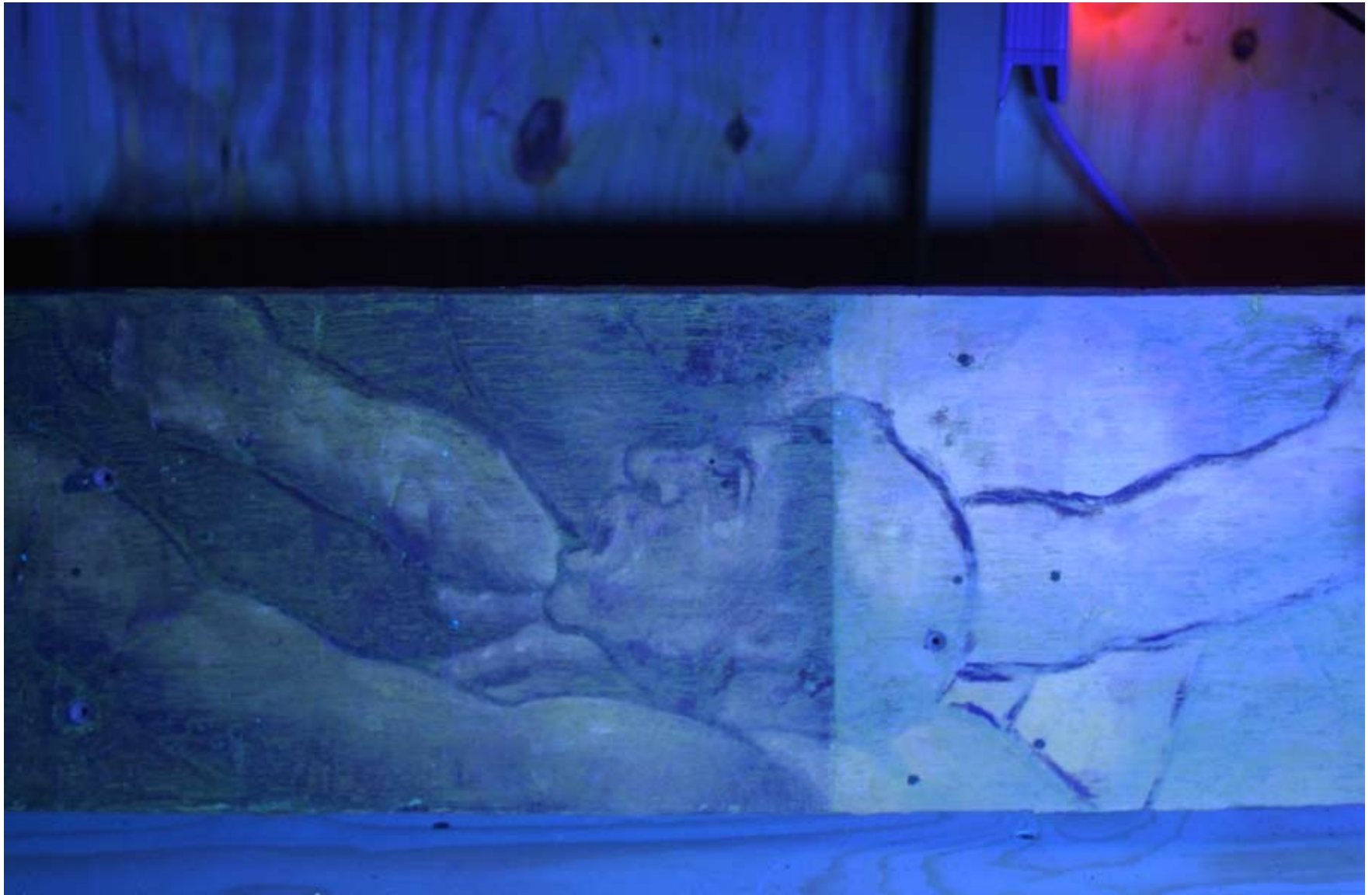
Afbeelding 26: De geelbruine spekkige lijnolie-colofoniumverniss op het aangetaste hout.

Afbeelding 27: Detail uit vak 1 met strijklucht op de onderkaak van het monster onder de weegschaal.

Afbeelding 28: Detail uit vak 5 met de vergeefs vluchtende verdoemden. Nog niet verwijderde vernis en overschilderingen worden verduidelijkt door ultraviolette licht.

Afbeelding 29: Detail van vluchtende verdoemden in vak 5. De linkerhelft bevrijd van de vernis.

Afbeelding 30: Deel van vak 5 met Johannes de Doper op de bok in het lichtatelier.

Afbeelding 31: Johannes de Doper en apostelen. De overschilderingen verraden zich in ultraviolet licht.

Afbeelding 32: De doeken waarmee de vernis laagsgewijs van vak 3 is afgenomen. De vernis en de overschilderingen zijn op de opeenvolgend gebruikte doeken achtergebleven.

Afbeelding 33: De uitstalling van afnamedoeken op de vloer in het lichtatelier.

Afbeelding 34: Deel van vak 3 op de bok. Deel met de bazuinende engel al bevrijd van de vernis.

Afbeelding 35: Detail van vak 3. Lucht in bovenste deel niet meer bezwangerd met vernis, benedenste deel nog wel.

Afbeelding 36: Deel van de verrezenen in vak 2 op de bok in het lichtatelier, na afname van de vernis.

Afbeelding 37: Tafereel op de voorgrond in vak 5, na vernisafname en aanbrengen van de eerste retouches.

Afbeelding 38: Gezicht van de opkijkende man, rechtsonder in vak 2, na vernisafname.

Afbeelding 39: Willem Haakma Wagenaar schildert de verbeterde reconstructie van hoofd en borstpartij van Christus in vak 1 op twee nieuwe eiken planken.

Afbeelding 40: Harriet HW-Vriesendorp bezig met de herstelde Hellemond in vak 7.

Afbeelding 41: Willem en Harriet Haakma Wagenaar werkend aan de gereconstrueerde Hellemond.

Afbeelding 42: De evengrote vakken N5 en N6 uitgelegd op de steigervloer in het transept om verwisseling van planken op te sporen.

Afbeelding 43: Ramses Hertman herstelt het beschot uit het transept, brengt hier een lijmklem op spanning.

Afbeelding 43: Claudia Junge werkt in het lichtatelier aan de verbeterde aanvulling in de linker benedenhoek van vak N2 uit het transept.

Afbeelding 44: Leonieke Polman werkt de donkere plekken bij van het op de bok geplaatste vak N5.

Afbeelding 45: Trees Knaapen verwijdert het droge vuil van het op de bok geplaatste vak N7.

Afbeelding 46: Leonieke Polman begint met het inkleuren van de kepers op de ribben in het transept.

Afbeelding 47: Trees Knaapen schildert de kepers vanaf de rolsteiger op de steigervloer in het transept.

Afbeelding 48: Linker bovenkant van vak N7 op de bok, met aanvulling van de kamversiering in krijt opgezet, tijdens het inschilderen van het wit.

Afbeelding 49: Het middendeel van vak N6 op de bok bijgewerkt.

Afbeelding 50: Herfst 2006. De oostelijke vakken N2 tm N6 zijn na 120 jaar op hun plaats in de kap terug. Even later zal de oostelijke helft van de steigervloer worden gedemonteerd om het resultaat van alle inspanningen van beneden af te kunnen beoordelen.

Afbeelding 51: Bovenkant van vak N2 op de bok. De kamversiering in krijt opgezet op de aanvullende nieuwe planken.

Afbeelding 52: Bovenkant van vak N6, bijgewerkt op de bok.

Afbeelding 53: Middendeel van vak N6, met schaduw werpende miskelk.

Afbeelding 54: Achterkant van vak N2. Opstelling op de steiger in het transept om de zaagsporen met strijklicht te bekijken en te fotograferen.

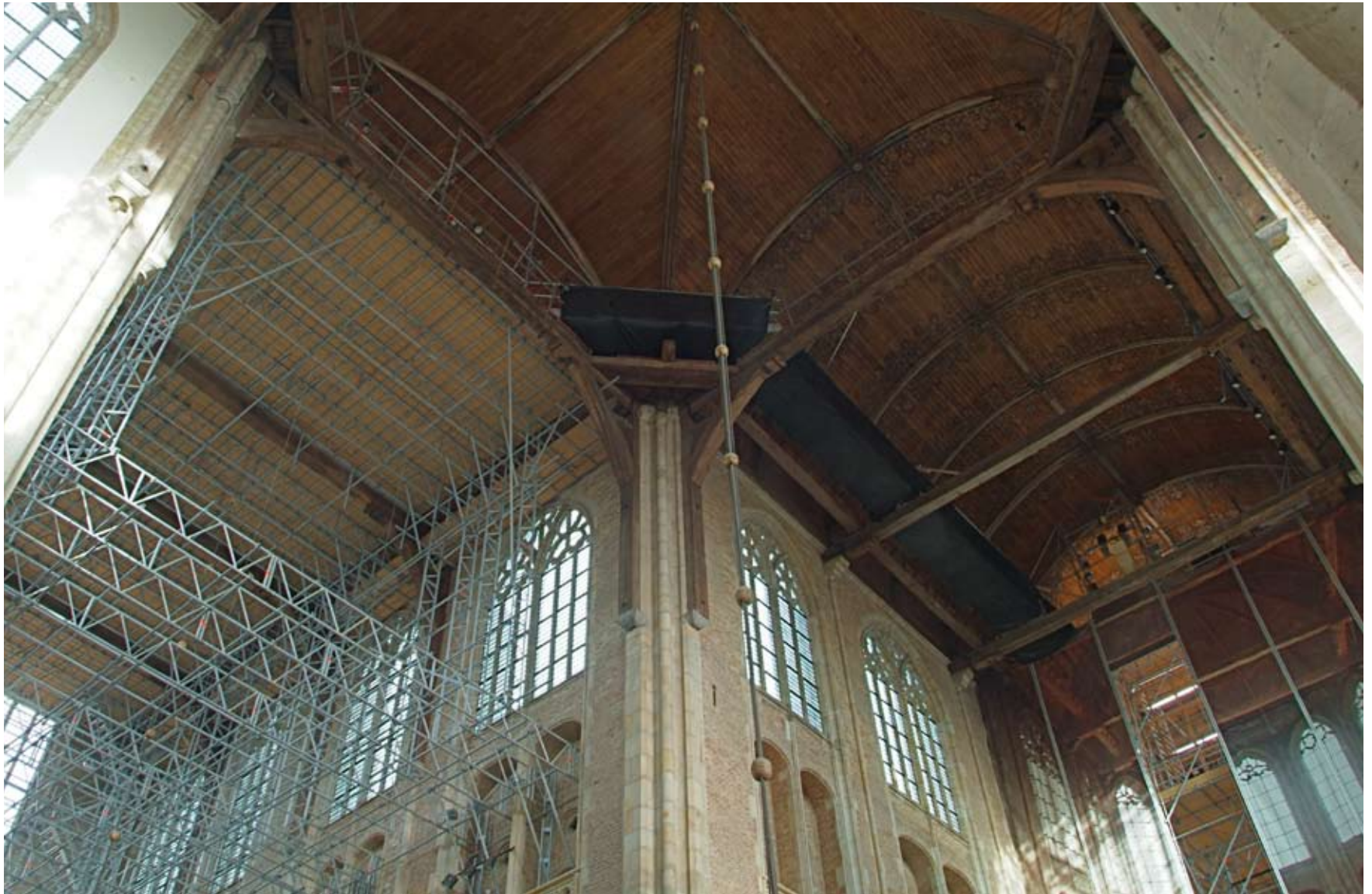

Afbeelding 55: Bovenkant van vak N2 op de bok. De kamversiering op de nieuwe planken gecompleteerd.

Afbeelding 56: De steiger in het noordertransept, opgebouwd vanuit de vloer in de triforiumnissen, met noodtrappenhuis in de noordoostelijke hoek, rechts naast het grote venster.

Afbeelding 57: De steigers in het noordtransept en het koor, verbonden door de brede loopbrug.

Afbeelding 58: Hydraulische verschuiving van het spant tussen de vakken N4 en N3 door Ed Kueter een andere stand-in poseren op zijn plaats.

Afbeelding 59: Blik in de kap bij vak N3. Op de zijkant van de gebroken korbeelschenkel staan stukken van een vlotmerk.

Afbeelding 60: Gewelfhout met vlotmerken. Op de zijkanten worden de eiken latten geschroefd waartegen het tussenbeschoot zal worden bevestigd.

Afbeelding 61: Het gewelfhout verzwaaard met een eiken strook voor een optimale aansluiting van het terug te plaatsen oude beschot. Tegen de zijkant de eiken lat voor de bevestiging van het tussenbeschot.

Afbeelding 62: Linker benedenhoek van vak N3, met het verschoven tussenspannt. De standzoon-schenkel van het gewelfhout is met een strook eikenhout verzwaaard terwille van het terug te plaatsen beschoot.

Afbeelding 63: De westelijke vakken C en D zijn geopend voor herstel van het gewelfhout en de bevestiging van het tussenbeschot.

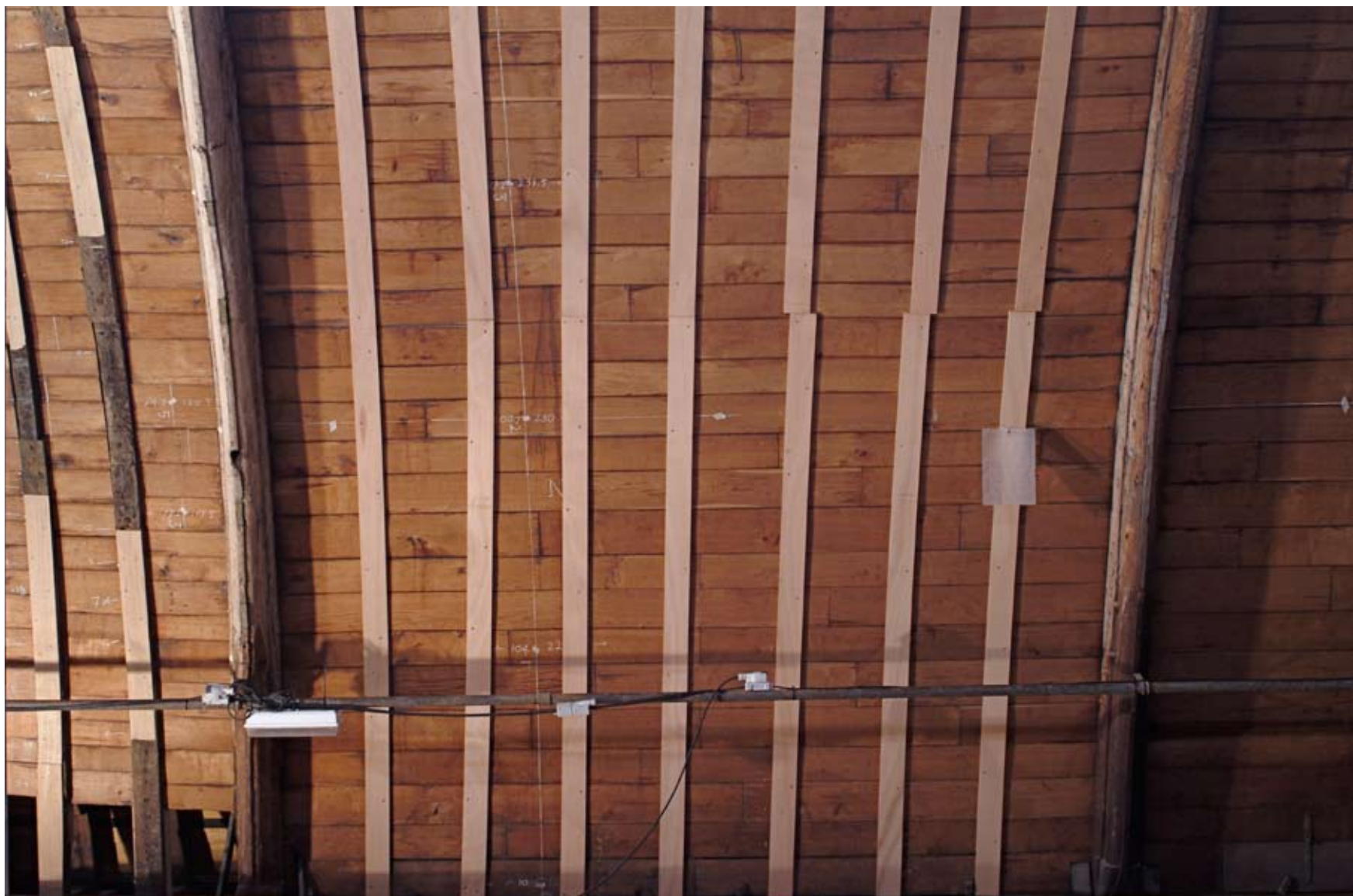

*Afbeelding 64: Vak 6 in de koorsluiting met gecorrigeerde gewelfvoet.
Standzoon-schenkel met deel van vlotmerk op de zijkant.*

Afbeelding 65: Vak 6 met herstelde sporen en herplaatste standzoon-schenkels waartegen de eiken latten voor het tussen beschoot zijn geschroefd.

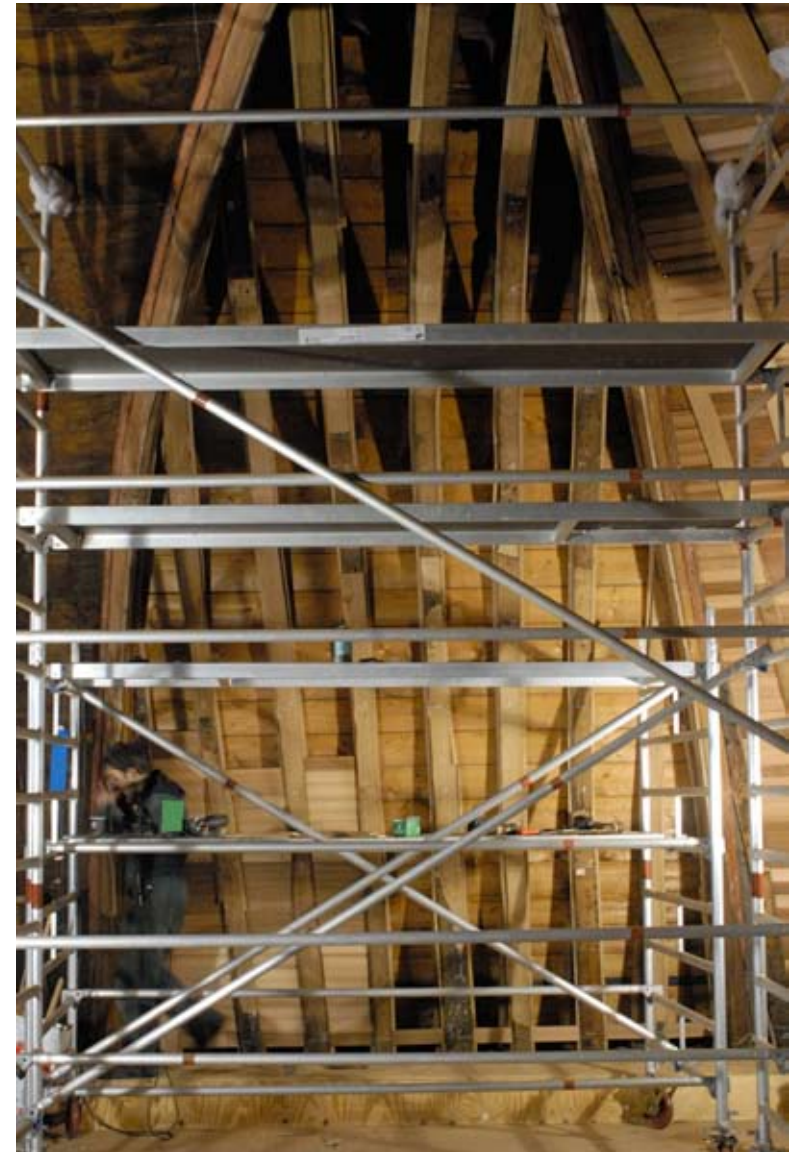

Afbeelding 66: Vak N2. Montagestroken bevestigd op het vastgeschroefde oorlogsbeschot dat hier als tussenbeschot gehandhaafd kon blijven.

Afbeelding 67: Beschot uit vakken 7 en 9 gedemonteerd. Er worden nieuwe meetlijnen in de kap uitgezet om de op te zoeken spijkerposities in het gewelfhout exact te kunnen vastleggen (zie 2).

Afbeelding 68: Vak 6. Na het herstel van de kapvoet wordt het tussenbeschot geplaatst door Jan Poland's medewerker Eduardo de Koning.

Afbeelding 69: Benedenhelft van vak 4, na herstel van de messing-en-groefverbindingen, opgesteld in het houtatelier ter bestudering van het oppervlak met strijklicht door Edwin van den Brink.

Afbeelding 70: Achterkant van het beschot met de door strijklicht verduidelijkte sporen van het zagen en kloven.

Afbeelding 71: Lofwerk uit het transept met rest van het oorspronkelijke groen.

Afbeelding 72: Het bestuur van de Stichting Behoud, Luuk Veneman en Piet Verhoeven krijgen uitleg over de stand van zaken op 27 september 2006.

Afbeelding 73: Het bestuur van de Stichting Behoud, Luuk Veneman en Piet Verhoeven krijgen uitleg over de stand van zaken op 27 september 2006.

Afbeelding 74: Het bezoek is inmiddels op de steiger in het transept en kijkt naar de montagestroken op het nieuwe tussenbeschot in vak N7.

Afbeelding 75: De steiger in het noordertransept gezien vanuit de zuidwestelijke hoek van het looppad om de viering.

Afbeelding 76: Koor, kooromgang en noordertransept van de laurenskerk gezien vanuit de Langestraat op 4 mei 2006.

Afbeelding 78: Lichtatelier waarin een deel van vak 4 uit de koorsluiting op de zwenkbok is geplaatst, een deel van vak A uit het transept op de vaste bok.

Afbeelding 79: Lichtatelier met deel van vak A op de vaste bok. Andere planken liggen klaar op het stokkenrek tegen het trappenhuis rechts.

Afbeelding 80: Houtatelier met de deuren van de zagerij geopend.

Uitgave   Haakma Wagenaar & van den Brink restauratie

Edwin van den Brink
Mariastraat 13
3511 LN Utrecht

06 54 96 47 18
edbrink@planet.nl
www.gewelfschilderingalkmaar.nl

Ontwerp   www.debranding.eu

Productie   Edwin van den Brink

Tekst   Willem Haakma Wagenaar

Foto's   Edwin van den Brink en Joop Elsinga

Utrecht, 22 februari 2012

